

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 8, NO 15, STIP, 2023

ГОД. VIII, БР. 15
ШТИП, 2023

VOL. VIII, NO 15
STIP, 2023

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 8, Бр. 15
Штип, 2023

Vol. 8, No 15
Stip, 2023

PALMK, VOL 8, NO 15, STIP, 2023

DOI: <https://doi.org/10.46763/PALIM23815>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Астрид Симоне Хлубик, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Алина Андреа Драгоеску, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Сунчана Туксар, Универзитет во Пула, Хрватска
Саша Војковиќ, Универзитет во Загреб, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Озтурк Емироглу, Универзитет во Варшава, Полска
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Ѓурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуџа, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија
Шахинда Езат, Универзитет во Каиро, Египет

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delcev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA

Tole Belcev, Goce Delchev University, Macedonia

Nina Daskalovska, Goce Delchev University, Macedonia

Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation

Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation

Astrid Simone Hlubik, King Michael I University, Romania

Alina Andreea Dragoescu Urlica, King Michael I University, Romania

Sunčana Tuksar, University of Pula, Croatia

Saša Vojković, University of Zagreb, Croatia

Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary

Éva Bús, University of Pannonia, Hungary

Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey

Öztürk Emiroğlu, University of Warsaw, Poland

Elena Daradanova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria

Ina Hristova, Sofia University "St. Kliment Ohridski", Republic of Bulgaria

Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India

Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India

Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina

Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia

Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia

Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom

Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom

Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia

Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia

Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic

Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic

Regula Busin, Switzerland

Natale Fioretto, University of Perugia, Italy

Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany

Chahinda Ezzat, Cairo University, Egypt

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Луси Караниколова-Чочоровска

Толе Белчев

Нина Даскаловска

Билјана Ивановска

Светлана Јакимовска

Марија Леонтиќ

Јована Караникиќ Јосимовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)

Весна Продановска (англиски јазик)

Толе Белчев (руски јазик)

Билјана Ивановска (германски јазик)

Марија Леонтиќ (турски јазик)

Светлана Јакимовска (француски јазик)

Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А

п. факс 201

МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.

Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Lusi Karanikolova-Chochorovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenoski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST

EDITORIAL COUNCIL

Faculty of Philology
Krste Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip:

<http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>

Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.
All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Оливер Хербст, член на Уредувачкиот одбор

FOREWORD

Oliver Herbst, member of the Editorial Board

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Февзудина Сарачевиќ, Лилјана Митковска

ИНТЕРАКТИВНИОТ ДИСКУРС ВО ГРАМАТИКИТЕ НА КОНЕСКИ И НА
ЛАНТ: ВКЛУЧУВАЊЕ НА ЧИТАТЕЛИТЕ

Fevzudina Saračević, Liljana Mitkovska

INTERACTIVE DISCOURSE IN KONESKI'S AND LUNT'S GRAMMARS:
READER ENGAGEMENT

27 Milica Bogdanović

CONCEPTUAL METAPHORS IN ECONOMIC DISCOURSE OF SERBIAN
AND BRITISH NEWSPAPER ARTICLES

39 Sanja M. Maglov

THE ROLE OF CONJUNCTION IN THE COHESION OF ABSTRACTS
WRITTEN IN ENGLISH AND SERBIAN

51 Igor Rižnar, Armand Faganel

THE DISCOURSE OF MISSION STATEMENTS OF SOME SLOVENIAN
AND AUSTRIAN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

61 Kadri Krasniqi, Besarta Krasniqi

PHRASEOLOGY AS A TRANSLATION PROBLEM AMONG EFL
UNIVERSITY STUDENTS IN KOSOVO

75 Ergys Prifti

GESCHICHTLICHE ENTWICKLUNG DES PASSIVS IM DEUTSCHEN UND
ALBANISCHEN

Ergys Prifti

DEVELOPMENT OF THE PASSIVE VOICE IN GERMAN AND ALBANIAN

85 Doris Sava

RUMÄNIENDEUTSCH ALS STANDARDVARIETÄT AUS HISTORISCHER
UND AKTUELLER SICHT

Doris Sava

ROMANIAN GERMAN AS A STANDARD VARIETY FROM A HISTORICAL
AND CONTEMPORARY PERSPECTIVE

- 95 Марија Стојаноска, Виолета Јанушева**
МАКЕДОНСКИ РОДОВО ЧУВСТВИТЕЛЕН ЈАЗИК
Marija Stojanoska, Violeta Janusheva
MACEDONIAN GENDER SENSITIVE LANGUAGE
- 107 Марија Леонтиќ**
СИНТАГМИ СО СВРЗНИК ВО ТУРСКИОТ ЈАЗИК И НИВНОТО
ПРЕДАВАЊЕ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
Marija Leontik
WORD GROUPS WITH A CONJUNCTION IN TURKISH LANGUAGE AND
THEIR EQUIVALENCE IN MACEDONIAN LANGUAGE
- 119 Александра Гецовска**
ЕТИМОЛОГИЈА НА ФИТОНИМОТ БОСИЛЕК
Aleksandra Gecovska
ETYMOLOGY OF THE PHYTONYME BASIL

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 131 Antony Hoyte-West**
TRUE TO LIFE? SOME REMARKS ON A DUTCH TRANSLATION OF JERZY
KOSINSKI'S THE PAINTED BIRD
- 139 Luisa Emanuele**
«LA MEMORIA È LA PIETRA DI SISIFO. CHI SONO? AHMED O AMEDEO?»
AMARA LAKHOUS: LA FRAMMENTAZIONE DELL'IO
Luisa Emanuele
«MEMORY IS THE STONE OF SISYPHUS. WHO AM I? AHMED OR
AMEDEO?». AMARA LAKHOUS: THE SELF-FRAGMENTATION
- 151 Dejan Malčić**
VISIONI POSTMODERNE DI ROMA IN LA GRANDE BELLEZZA,
SUBURRA E LO CHIAMAVANO JEEG ROBOT
Dejan Malčić
POSTMODERN VISIONS OF ROME IN THE GREAT BEAUTY, SUBURRA
AND THEY CALL ME JEEG
- 161 Tunay Karakök**
HAJI BEKTASHI VELI'S VELÂYETNÂME AS A LITERARY SOURCE
ABOUT MEDIEVAL ANATOLIA
- 171 Ранко Младеноски**
ЧОВЕКОВИОТ ПАДОД САКРАЛНОТО ДО ХТОНСКОТО ВО НАЈНОВИТЕ
РАСКАЗИ ОД ВЕНКО АНДОНОВСКИ
Ranko Mladenoski
THE MAN'S FALL FROM THE SACRED TO THE CHTHONIC IN THE
LATEST SHORT STORIES BY VENKO ANDONOVSKI

181 Славчо Ковилоски
СОВРЕМЕНИ БОГОМИЛСКИ ИЛИ НАРОДНО-БОГОМИЛСКИ АВТОРИ
И ДЕЛА
Slavcho Koviloski
CONTEMPORARY BOGOMILAN OR FOLK-BOGOMILAN AUTHORS

193 Marijana Gjorgjieva
DIE AUSWIRKUNGEN DER KRISE IN „NOVELLE“ VON JOHANN
WOLFGANG VON GOETHE
Marijana Gjorgjieva
THE INFLUENCES OF THE CRISIS IN THE „NOVELLE“ BY JOHANN
WOLFGANG VON GOETHE

201 Melek Nuredini
MEHMET AKİF ERSOY VE YAHYA KEMAL BEYATLI'YI BİRLEŞTİREN
UNSUR OLARAK BALKANLAR
Melek Nuredini
THE BALKANS AS A UNIFYING ELEMENT FOR MEHMET AKIF ERSOY
AND YAHYA KEMAL BEYATLI

213 Osman Emin
YASTIK ADAM OYUNUN İNCELENMESİ
Osman Emin
REVIEW OF PILLOWMAN THEATER

КУЛТУРА / CULTURE

225 Екатерина Намичева-Тодоровска, Петар Намичев
РУСКИТЕ АРХИТЕКТИ И ИНЖЕНЕРИ ОД ПОЧЕТОКОТ НА 20 ВЕК ВО
СКОПЈЕ И НИВНОТО ВЛИЈАНИЕ ВРЗ УРБАНИОТ РАЗВОЈ
Ekaterina Namicheva-Todorovska, Petar Namichev
RUSSIAN ARCHITECTS AND ENGINEERS FROM THE BEGINNING OF
THE 20TH CENTURY IN SKOPJE AND THEIR INFLUENCE ON URBAN
DEVELOPMENT

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

237 Nurettin Cintemir, Gürkan Morali
NEW TOOLS FOR ETANDEM IN LANGUAGE LEARNING:
A THEORETICAL STUDY

249 Brisida Sefa, Brikena Xhaferi
ALBANIAN TEACHERS' AND LEARNERS' PERSPECTIVES AND
EXPERIENCES ON THE COMMUNICATIVE APPROACH

- 261 Vesna Prodanovska-Poposka, Marija Todorova**
AFFECTIVE VARIABLES IN THE FOREIGN LANGUAGE LEARNING
PROCESS

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 275 Весна Мојсова-Чепишевска**
(КАКО) ДА СЕ СТИГНЕ КОНЕЧНО ДОМА?
Vesna Mojsova Chepishevska
(HOW) TO GET HOME FINALLY?
- 281 Марија Гркова-Беадер**
ВРЕДЕН И ПОЛЕЗЕН УЧЕБНИК ЗА МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА ПО
АНГЛИСКИ ЈАЗИК
Marija Grkova-Beader
VALUABLE AND USEFUL TEXTBOOK ON ENGLISH LANGUAGE
TEACHING METHODOLOGY

ДОДАТОК / APPENDIX

- 289 ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ**
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“
CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

ЧОВЕКОВИОТ ПАД ОД САКРАЛНОТО ДО ХТОНСКОТО ВО НАЈНОВИТЕ РАСКАЗИ ОД ВЕНКО АНДОНОВСКИ

Ранко Младеноски

Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип,
Северна Македонија
ranko.mladenoski@ugd.edu.mk

Апстракт: Трудот претставува анализа и интерпретација на суштинските наративни специфики во најновата (третата) збирка раскази на Венко Андоновски со наслов „Припитомување на кучката“ и со поднаслов „Раскази за лудилото“ објавена во 2018 година од скопскиот издавачки центар „Три“. Во анализите и толкувањето на расказите го следиме моралниот пад на модерниот човек, но и на човекот воопшто, што е доминантна тема во оваа збирка. Овој морален пад на човекот е демонстриран последователно во трите раскажувачки циклуси („Фрески“, „Иконки“, „Карикатури и гротески“) при што се поаѓа од сакралното (во првите два циклуси во збирката) па преку профаното се стигнува до хтонското (во третиот циклус од раскази). Во заклучокот од трудот се нагласува дека основната идејна нишка во збирката раскази „Припитомување на кучката“ од Венко Андоновски – а тоа е наративно претставување на сите форми на лудило чии негативни рефлексии резултираат со морален пад и дехуманизирање на човекот – се демонстрира мошне умешно и преку формата и преку содржината на расказите.

Клучни зборови: *Венко Андоновски, раскази, морален пад на човекот, лудило, фрески, иконки, гротески.*

Вовед

„Припитомување на кучката“ (со поднаслов „Раскази за лудилото“) е третата збирка раскази од Венко Андоновски објавена од скопската издавачка куќа „Три“ во 2018 година. Својата прва книга со раскази Андоновски ја објави во 1989 година со наслов „Квартот на лиричарите“ (Скопје: „Мисла“), а четири години подоцна (1993) се појави и неговата втора збирка раскази со наслов „Фрески и гротески“, а со поднаслов „Раскази за отсуството“ (Скопје: „Македонска книга“). И кога веќе сме на полето на книжевната хронологија за нашиот автор, да се потсетиме дека Андоновски дебитираще во македонската литература со поезија, односно со две поетски збирки: „Енигма“ од 1980 година (Скопје: „Градска конференција на Книжевна младина на Скопје“) и „Нежното срце на варварот“ од 1986 година (Скопје: „Мисла“). Освен овие две поетски збирки Андоновски до денес нема објавено друга (поточно трета) книга во стихови, но тоа не значи дека авторот се откажал

од поезијата. Напротив, во неговите прозни книжевни дела (романите и расказите) во голема мера се присутни и мошне функционални поетските изразни средства за што сме пишуваме во друг текст (Младеноски, 2018), а и оваа трета збирка раскази на Андоновски со наслов „Припитомување на кучката“ ја потврдува тезата за присуството на поезијата во неговата проза, особено во расказите од циклусот „Иконки“, за што „признание“ имаме и од самиот автор во поговорот кон книгава за која пишуваме (Андоновски, 2018, стр. 280).

Збирката „Припитомување на кучката“ содржи вкупно 42 раскази распределени во три циклуси: а) „Фрески“ (7 раскази); б) „Иконки“ (11 раскази); в) „Карикатури и гротески“ (24 раскази).¹ Андоновски со оваа збирка раскази ја доби по вторпат наградата „Радиново признание“ за 2019 година. Станува збор, имено, за збирка од раскази во која и преку содржината и преку формата е извршена и умешна и успешна наративна (книжевно-естетска) експресија на моралниот пад на човекот од висините на „големите небесни светила“ до темнините на „долна земја“. Преку анализите и интерпретациите на овие најнови раскази на Андоновски ќе ги илустрираме наративните патишта со чија помош е демонстриран тој морален пад на човекот.

2. Сакралното – „Фрески“ и „Иконки“

„Лудилото“ е основниот наративен инструмент во овие раскази со чија помош се креира темелната идеја – моралниот пад на човекот за кого автентичните хумани вредности стануваат ирелевантни. Невозможно е и нелогично падот да се случи од „долу“, та затоа висините од кои се случува тој морален пад на човекот се лоцирани во првите два циклуси од збирката. Елементарната логика на нарацијата се наоѓа во конотативната семантика на лексемата *лудило* што ја среќаваме во поднасловот на оваа збирка. Освен примарното, денотативно значење („Душевна болест изразена со губење на разумот“), зборот *лудило* има и секундарно, конотативно, фигуративно значење: „Силна обземеност од некого или од нешто; страст за нешто“ (Толковен речник на македонскиот јазик, 2006, стр. 65). Оттаму станува јасно дека синтагмите „лудило на љубовта“ и „лудило на натпросечната интелигенција“ или „благородното лудило на љубовта и на генијалноста“, со кои се опишуваат двата први циклуси во збирката раскази, имаат оксиморонска структура во која именката *лудило* ја има конотативната семантика. И самите наслови на двата циклуси („Фрески“ и „Иконки“) имаат свој значаен удел во потврдувањето на оксиморонската суштина на синтагмата „благородно

¹ Сметаме дека е нужно овде да се коригираат одредени непрецизности поврзани со важни податоци за творештвото на Венко Андоновски и за оваа негова најнова збирка раскази, а наведени од Александра Димитрова во поговорот кон „Припитомување на кучката“. Имено, неточно е дека Андоновски „ја започнува својата писателска кариера со... ‘Фрески и гротески‘“, како што тврди Димитрова (2018, стр. 283). Се кажа погоре во воведов со што ја започнува Андоновски својата книжевна кариера. Неточен е и податокот што го наведува Димитрова во овој поговор дека збирката содржи „дваесетина раскази“ (Димитрова, 2018, стр. 286). Збирката содржи вкупно 42 раскази, а тоа е малку далеку од „дваесетина“. Неточен е и податокот од Димитрова дека промоцијата на оваа збирка се одржала во 2017 година. Промовирана е оваа збирка за првпат во 2018 година (на 6 декември).

лудило на љубовта и на генијалноста“ што е, всушност, и доминантната тема во расказите од првите два дела од збирката. И токму затоа тврдиме дека во првите два циклуси се дадени висините од кои се случува моралниот пад, зашто се паѓа од високо, а не од ниско. Иако и во расказите од првите два циклуса може да се зборува за евентуален пад и губење на човековото во човекот, сепак вистинскиот морален пад на човекот како хумано битие е книжевно-естетски изразен доминантно во третиот циклус.

Експресијата на ова „лудило на љубовта и на генијалноста“ во „Фрески“ и во „Иконки“ се постигнува со поставување на ликовите од расказите во опозиција – еден лик наспроти друг лик – и таквата наративна постапка ја следиме безмалку во сите раскази од овие два циклуса.² Да го покажеме ова со конкретни примери од збирката: во расказот „Сенката на мајстор Свездан“ го имаме парот *мајстор Свездан – Лепа Виделина* преку кој е претставено лудилото на љубовта; во расказот „Припитомување на кучката“ ни се јавува двојна опозиција, односно *агата – Сара Бернар* и *агата – жолтата кучка Плетикоса* (лудило на љубовта); во „Зрно песок потешко од вселената“ во опозиција се ликовите *Александар Македонски* и *Еритрејката* (лудило на љубовта); во расказот „Заблудата на лепословието“ забележлив е опозитниот пар *Златоустиот – глувонемата девојка* (лудило на љубовта и на генијалноста); расказот „Отсекување на главата на Фердинанд де Сосир“ ни нуди поголем број вакви опозиции на ликовите, но би издвоиле две: *царот Самуил – Лидија Македонска* (лудило на љубовта) и *Јоаким Брут – Фердинанд де Сосир* (лудило на генијалноста); во расказот „Битпазарскиот вагар (најтешкиот и најлесниот човек на светот)“ е претставено лудилото на родителската љубов на *таткото* кон *ќерката*; слично на ова, расказот „Сонот на Прличев и Палама“ го демонстрира лудилото на родителската љубов во опозицијата на ликовите *таткото – синот*; во расказот „Забелешката на библиотекарката“, пак, забележлива е опозицијата меѓу ликовите *младичот – библиотекарката* како експресија на лудилото на љубовта и на генијалноста итн. Од приложените примери очигледно е дека станува збор за благородни форми на лудилото, односно лудило кое во себе има и особини на светост, на сакралност.

Антропонимите на одреден број ликови, исто така, ја имплицираат идејата за сакралноста на содржината во расказите од првите два циклуса и, во таа смисла, може да се зборува за нивна мотивираност, бидејќи нивните значења упатуваат на небесните висини. Името на мајсторот-сидар од првиот расказ во збирката (но и од расказот „Кој ја проголта старата куќа“) е Свездан чија етимологија и чие значење се поврзува со „свезда“. Ликот Лепа Виделина од истиот расказ носи, исто така, мотивирано име – убавата светлина, бездруго, ќе ја поврземе со небото, со Бога, а освен тоа таа има и „божја убавина“, односно таа е „божица“. Името Сара (Бернар) од расказот „Припитомување на кучката“ значи „принцеза“ (Šimundić, 1988, стр. 300). Александар (од „Зрно песок потешко од вселената“) е „оној што ги брани луѓето“ (Šimundić, 1988, стр. 7). Името Златоустиот на учителот

² Го имаме предвид тука терминот *опозиција* на Филип Амон што подразбира однос на еден лик кон друг лик или кон други ликови. (Амон, 1996, стр. 248).

од расказот „Заблудата на лепословието“, секако, се поврзува со светост, со сакралност. Лидија Македонска од „Отсекување на главата на Фердинанд де Сосир“ го има името на првата христијанка (Македонка) на европско тло. Антропонимот Блаже од „Сонце бонце – богово јајце“ значи „благ“, односно „блажен“ (Šimundić, 1988, стр. 36-37). И така натаму.

Забележливи се во расказите од првите два циклуса, се разбира, и други наративни алатки со кои е прикажана благородноста на лудилото на љубовта и на генијалноста како што се, на пример, предикативните атрибути на ликовите под што ги подразбираме и нивните вербални предикати. Во „Сенката на мајстор Свездан“ Лепа Виделина го изневерува сопругот Аџи Трајко со мајстор Свездан, а потоа и со неговата сенка, па на крајот умира со што веќе е заедно со љубениот мајстор Свездан. Агата од расказот „Припитомување на кучката“ заминува во Париз „за да се прошета“ заедно со група од османлиски великодостојници па во парискиот театар ќе ја сретне Сара Бернар и ќе се вљуби во неа, а за да ја одоброволи да дојде во Битола, ќе изгради театар во битолскиот вилает со бел мермер од Прилеп од каде што, пак, агата ќе се врати со жолтата кучка која, исто така, ќе ја засака, ама не може да ја задржи, зашто постојано му бега од сарајот. Агата умира во очај и срам поради љубовта кон Сара Бернар и кон жолтата кучка. Ова лудило на агата живописно го пренесува нараторот, гавазот на агата, кога агата веќе е мртов:

„И сите овде, во сарајот твој, знаат дека не требаше, пред една година веќе, да одиш за Париз; што патишта ко бели и црни конци ти се вкрстија ага, што зорт и дерт те јавна, во Градот на Светлината да појдеш, со одбрани великодостојници османлиски? Што мајка бараше таму, кога во свитата на Султанот ти никаква служба немаше, освен да се прошеташ? Што мајка бараше, ага, што шејтан те јавна, па уште во театро таму да влезеш, ти од битолскиот пашалак дојден, каде мирно си живееше, рајат во душата си беше, само фермани примаше и праќаше овде, во пашалакот и вилает темен ама мирен, каде најправеден јузбашија беше, каде и фес и бес, и некрст и крст те почитуваа со штование невидено, со фала и похвала? Тој Париз и до главата, до акот ти дојде, оти по Париз – Плетвар ти се врза во врзопот на судбината, а по Плетвар – кучката жолта, Плетикоса што ја нарече.

По мермер појде, ага, а со кучка се врати. Многупати човек така по вечност ќе појде, а со скончание ќе се врати“ (Андоновски, 2018, стр. 21-22).

Во „Отсекување на главата на Фердинанд де Сосир“ војсководецот Јоаким Брут ќе ја загуби главата поради „лудилото на генијалноста“, односно поради замената на шаховската фигура „бел крал“ со камен белутрак при шаховската игра со Иван Владислав, но и поради несоодветниот одговор кон прашањето „каде ти е белиот крал?“ поставено од царот Самуил. На ваквото прашање Јоаким Брут невнимателно ќе одговори: „Се изгуби некаде низ битките, побратиме. Па ставив бел камен наместо кралот, за да може битката да се заврши“ (Андоновски, 2018, стр. 56) по што царот Самуил ќе му ја отсече главата. Но, потоа, на еден чудесен начин, Јоаким Брут ќе се најде во Женева на почетокот на 20 век со друг идентитет, односно во ликот на Фердинанд де Сосир кој ги одржува предавањата по курсот Општа

лингвистика. Авторот си поигрува овде со постмодернистичкото негирање на логоцентричната теорија за стабилноста на знакот и на значењето што, секако, претставува мета(!)лингвистички наративен сегмент во овој расказ: „Ако внимателно се чита оваа приказна, но и биографијата на Брут од времето кога станал Сосир, ќе произлезе дека во оваа приказна не е само Брут тој кому по отсечената глава Господ му подарил милост и задача да ја шири Неговата Светлина, во новиот живот...“ (Андоновски, 2018, стр. 60).

Таткото, пак, од расказот „Сонце бонце – богово јајце“, и покрај предупредувањето, излегува од дома во Крагуевац по кифла за гладната ќерка на почетокот од војната во 1941 година (лудило на родителската љубов) поради што, како случаен минувач, ќе биде одведен од германските војници и стрелан.

Во циклусите „Фрески“ и „Иконки“, имено, дејствувањата на ликовите мотивирани и поттикнати од „лудилото на љубовта и на генијалноста“, како и многу други нивни атрибути, резултираат најчесто со фатални последици за нив што, бездруго, е во контекст на севкупната идејно-тематска содржина на збирката раскази. Овој фатализам од „благородното лудило“ не е фокусиран само на еден простор и само во едно време туку го опфаќа долгиот период од антиката до денес (на пример, од времето на Александар III Македонски преку царот Самуил па сè до Блаже Конески). Ваквите хронотопски дивергенции во расказите од првите два циклуса во збирката воопшто не се случајни, ами целта е да се покаже универзалноста на „благородното лудило“ за коешто се зборува во овие раскази и кое не е само овде и сега, туку секаде и секогаш. На ваков начин секој расказ од циклусите „Фрески“ и „Иконки“ станува наративна метонимија од типот *pars pro toto* којашто панорамски го рефлектира лудилото на љубовта и на натпросечната интелигенција низ севкупната човекова историја.

3. Профаното и хтонското – „Карикатури и гротески“

Третиот циклус од збирката „Припитомување на кучката“ претставува една автентична тажна слика за деградираното современо македонско општество и тоа во сите сфери (наука, образование, здравство, социјала, култура, политика) и на сите нивоа (индивидуа, семејство, национален колективитет). Ваквата деградација на современото општество, според авторот на расказите, доаѓа поради „лудилото од изобилство, а не од недостиг“. Тоа е ангажирана литература, односно „ангажиран расказ... расказ за стварноста, за овде и сега“ (Андоновски, 2018, стр. 280-281). Во овие раскази, всушност, го имаме книжевно-уметничкиот приказ за вистинскиот морален пад на човекот што започна од сакралното до профаното (во „Фрески“ и „Иконки“).

Во расказите од третиот циклус, имено, се маркираат аномалиите во нашата современост, и тоа и кај индивидуата и кај заедницата, со мноштво од наративен инструментариум: гротескни антропоними на ликовите, доминантно присуство на иронијата во форма на нејзиниот деструктивен вид (сарказам), гротескни институции и професии, карикатурални и гротескни научни откритија, партизација на сите сегменти од општеството како една од

доминантните теми во нарациите, интенција за вулгаризација на стилскиот израз во расказите, индикативна деконструкција на сказната, имплицативна деструкција на расказот како епски вид со наративната техника дискурс во дискурс (драма во расказ), квантитативна минимализација на расказот како книжевна структура и така натаму.

Гротескните имиња на безмалку сите ликови во расказите од третиот циклус најилустративно ја потврдуваат основната идејна нишка од целата збирка за моралниот пад на човекот. Семантиката на ваквите антропоними е надополнета и со одреден сарказам така што нив можеме да ги детерминираме и како гротескно-саркастични антропоними: Сисое Наколец, Јоја Ѓуѓекан, Љубомор Доналд Прч, Ѓунка Ќунка, Борис Пастерко и така натаму. Кај некои од овие ликови дури саркастично се иронизира и со снобизмот во врска со нивните титули, како на пример д-р мед. сци. прим. м-р д-р Сисое Наколец, што бездруго е индиција за деградираноста на научната и на образовната сфера во општеството. Некои од различните ликови во третиот циклус имаат исто име (на пример, Јоја Ѓуѓекан), а кај некои ликови среќаваме сличност во нивните имиња (Северина Најчек / Регина Најчек / госпоѓа Регина Северина) со што се алудира на честата појава на проблематизиран индивидуален идентитет во модерното општество. Треба да се приложи тука и фигурирањето на гротескни институции и професии во овие раскази (Здружение за обожавање на пожарникарите, Биро за развој на ведро време при Министерството за оптимизам, Министерство за ведро време, врховен партиски лектор на Републиката, вечно помлад асистент по драматургија) што зборува за проблематизирање (или губење) на еден друг идентитет во нашето современо живеење – колективниот идентитет.

Сарказмот во расказите го следиме и низ призмата на иронизирањето со научните (поточно, квазинаучните) истражувања и резултати, односно со бизарни и гротескни научни откритија со што се жигосуваат аномалиите во научната сфера во нашето деградирано општество:

„Трудот докажа дека човекот има 11 прсти на двете раце, и дека илузија е тоа што гледаме десет; односно, можеби имаме десет, ама има и еден невидлив прст, сигурно. Доктор Сисое Наколец понуди, како и секогаш, генијален и целосно едноставен несоборлив доказ: ако ги броите прстите на двете раце нанзад, на едната рака ќе изброите: 10, 9, 8, 7, 6 – што значи дека имате шест прсти на едната рака, и покрај оптичката илузија дека имате пет. Тие избројани шест, плус петте на другата рака – тоа се единаесет“ (Андоновски, 2018, стр. 106).

Ваквата безнадежна деградираност на општеството, односно „моралната девалвација на колективот“, можеби најдобро е илустрирана низ расказите во кои доминантна тема е партизацијата на, буквално, сите сегменти на заедницата. Такви се, на пример, расказите „Хајтек мистејк“, „Заслуги за народот“, „Партиски пушачи“, „Смртта на лекторираната лекторка“, „Најкраткиот расказ на светот“ и други. Во овие раскази парадират ликови на кои „примарна професија“ им е политичко-партискиот кариеризам придружен со полтронство и снобистички пориви. Сосема ирелевантно е овде прашањето за тоа дали во овие ликови можеме да

препознаеме популарни личности од актуелниот македонски партиско-политички живот затоа што тие во наратиите имаат улога на ликови-типови со кои се презентираат клучните деформитети во македонското општество. Аномалиите од политичко-партиско потекло се присутни во сите сфери, па и во културата:

„Партиски поставениот директор на Градскиот комичен театар, инаку, самодеклариран како независен интелектуалец, господинот Јоја Ѓуѓекан (и самиот актер), го грабна печатот штом писателот Борис Пастерко излезе низ вратата, и на неговиот штотуку предложен драмски текст удри штембил: **ОДБИЕНО ПОРАДИ СЛАБИ УМЕТНИЧКИ ВРЕДНОСТИ**. Го стори тоа откако претходно го консултираше црниот список на партиски забранети и идеолошки неподобни писатели, на кој Пастерко беше запишан под реден број еден. На вториот примерок, пак, удри со другиот печат, на кој пишуваше **ИДЕОЛОШКИ НЕПОДОБЕН**, и го стави ракописот во фиока, за утре наутро да го однесе во партиската централа“ (Андоновски, 2018, стр. 170).

Стилскиот израз во циклусот „Карикатури и гротески“ е сведен на „гола колоквијалност“, на „приземност“. Го нема овде изразот на возвишеност, како во претходните два циклуса. Ваквата симплификација на книжевниот израз оди дотаму што тој дури и се „огрубува“ до крајни граници со што се напушта и „приземноста“ и се преминува во „подземноста“, во хтонското. На ваков начин се постигнува семантизација на формата – редоследот на циклусите и на расказите, како и деградирањето на стилскиот израз од возвишеност до колоквијална грубост станува импликација за падот на човекот од Божјото (сакралното), преку приземното (профаното) до демонското (хтонското). Освен ова, синтаксата во овој циклус се семантизира и со една суптилно структурирана наративна постапка на изневерување на каноните на расказот како епски вид – имаме расказ во кој е извршена деконструкција на наративниот тек во сказната „Црвенкапа“ од браќата Грим („Шумар in fabula“), но и редуцирана наратија со која се постигнува квантитативна минимализација на расказот („Навистина најкраткиот расказ на светот или холивудски заплет“) – што во сиот контекст на третиот циклус станува индиција за процесот на маргинализација и минимализација на човековата етика. Со ваквите наративни постапки Андоновски само нè потсетува на неговата веќе докажана раскажувачка мајсторија и брилијантност од претходните збирки раскази и романи.

Посебна „приказна“ во третиот циклус од раскази е драмата „Втората смрт на Кузман Капидан“ која е вметната како дискурс во дискурс (драма во расказ, односно мимезис во металитерарен дијегезис) во „Најкраткиот расказ на светот“. Расказот изобилува со полисемични книжевни слоеви (метатекстуалност, интертекст, деконструкција, дисеминација, полифонија, индивидуална и колективна Другост и така натаму) за чие толкување е неопходна посебна аналитичка студија, но она што е најинтересно и функционално за нашата интерпретативна тема е раслојувањето на расказот како епски вид и книжевниот третман на актуелното проблематизирање (прекројување) на македонската историја. Тоа се наративни (дијегетички) и драмски (миметички) сегменти кои алудираат на деградираноста

на заедницата и на индивидуата, но и на процесот на губење не само на индивидуалниот, ами и на колективниот идентитет во современото македонско општество. Политичко-партиските алузии во расказот се само фон врз кој се одвива тој процес на идентитетски деструкции под менторство на надворешни фактори, а реализиран од домашното полтронство кое е длабоко заталкано во лудилото од изобилство, а не во лудилото од недостиг. Деградирањето на расказот, всушност, претставува метафорично-метонимиска рефлексija на разнебитувањето на македонскиот колективен и индивидуален идентитет што, секако, е хтонско дејание, а не Божјо дело. Во таа смисла, во ваквиот контекст, книжевната форма (синтаксата) се трансформира во книжевна содржина (семантика).

4. Заклучок

Збирката раскази „Припитомување на кучката“ од Венко Андоновски е прознокнижевно делосовисокиестетски вредностиво кое на автентичен начин се демонстрираат аномалиите во современото општество. Фундаменталната идеја во збирката како интенција на авторот е наративно претставување на сите форми на лудило чии негативни рефлексии резултираат со морален пад и дехуманизирање на човекот. Сето тоа мошне умешно се претставува и преку содржината и преку формата на збирката како книжевно-уметничка целина. Од извршените детални анализи на расказите може да се заклучи дека во збирката се содржани голем број наративни формални показатели коишто на експлицитен или на имплицитен начин го демонстрираат човековиот морален пад што подразбира губење на автентичните хумани вредности. Ваквите наративни постапки во збирката прегледно ги претставуваме и во табеларен вид.

Формални показатели за семантичко-синтаксичката експресија на човековиот морален пад во „Припитомување на кучката“			
<i>Циклус од раскази</i>	„Фрески“	„Иконки“	„Карикатури и гротески“
<i>Интенција</i>	↑ Во сакралното, небесното	→ Кон профаното, земното	↓ До хтонското, демонското
<i>Тема</i>	Семејство, Љубов, Наука	Семејство, Љубов	Општество, Омраза, Непријателство, Кариеризам, Полтронство, Болна амбициозност, Љубомора
<i>Мотив</i>	Почитување на Божјото, Стекнување и зачувување на љубовта	Зачувување на семејството и пријателството	Приграбување на власта, Стекнување моќ

<i>Стил</i>	Возвишен, Естетски, Научен	Возвишен	Симплифициран/ Колоквијален/ Груб/ Приземнет до вулгарност
<i>Антропоними</i>	Имиња на ликовите кои имплицираат сакралност (мотивирани)	Имиња на ликовите кои имплицираат профаност (арбитрарни)	Имиња на ликовите кои го имплицираат хтонското, демонското (гротескно- саркастични имиња)
<i>Предикати (физички и вербални)</i>	Насочени кон стекнување и зачувување на љубовта кон човекот и кон Бога	Насочени кон зачувување на љубовта и на семејството	Насочени кон кариеризам, кон неетичко стекнување на богатство и општествена моќ
<i>Иронија</i>	Отсутна	Присутна минимално	Присутна доминантно во форма на сарказам

Во збирката „Припитомување на кучката“, особено во третиот нејзин циклус со наслов „Карикатури и гротески“, доминираат ликови кои страдаат, и тоа најмногу поради своето лудило. Човечкото страдање, како и неговото лудило, но и моралниот пад и ерозијата на автентичните хумани вредности во модерното општество доаѓаат како резултат на оддалечувањето на човекот од Бога, што може да се заклучи и од приложената табела погоре. Ваквата идејна поента што ја читаме во расказите, авторот Андоновски ја обработи и претходно во една друга негова книга од книжевно-теориски, книжевно-критички и културолошки карактер – „Достоевски и Мекдоналдс“. Една поента од споменатата книга многу добро ја рефлектира суштинската идејна порака од „Припитомување на кучката“: „Станува јасно зошто Достоевски на едно место вели: дури и да ми докажат дека Христос е надвор од вистината, јас попрво би останал со Христос одошто со вистината. Разумот без вера води во лудило и страдања. И станува јасно зошто Достоевски застанува на страната на оние кои веруваат во Богочовекот, а не во човекобогот“ (Андоновски, 2019, стр. 15). Идејната порака е: самообожениот и острастен човек да тргне на патот што води кон враќањето до Бога – од хтонското, преку профаното до сакралното. Само така модерниот човек ќе се ослободи од лудилото кое го носи во страдање.

И сосема на крај една наша хипотетично-апроксимативна теза за имплицитно дадена сугестија од авторот Венко Андоновски (за која, за жал, не успеавме да најдеме уверливи докази во книгата). Тезата е дека книгата „Припитомување на кучката“ можеби треба да се чита од крајот кон почетокот со што ќе се изоди патот од хтонското до небесното, а притоа ќе се доживее процесот на катарзично облагородување кај реципиентите кои, ослободени од лудилото и страдањата и соединети со Бога, ќе претендираат да градат заедница со автентични хумани вредности. Тоа би значело дека пишувањето на книжевни дела, сепак, не е „залудна работа“ и дека книжевноста има, и тоа како, многу важна општествена улога.

Библиографија

- [1] Амон Филип (1996). *За еден семиологиски статус на ликот*. Во: *Теорија на прозата*. Избор на текстовите, превод и предговор Атанас Вангелов. Скопје: Детска радост.
- [2] Андоновски, Венко (2018). *Припитомување на кучката: раскази за лудилото*. Скопје: Издавачки центар „Три“.
- [3] Андоновски, Венко (2019). *Достоевски и Мекдоналдс – книжевни и културолошки студии*. Скопје: Издавачки центар „Три“.
- [4] Димитрова, Александра (2018). *Припитомување на страстите*. Поговор во: Венко Андоновски, Припитомување на кучката: раскази за лудилото, Скопје, Издавачки центар „Три“, 2018, стр. 283-286.
- [5] Младеноски, Ранко (2018). Поезијата во романите на Венко Андоновски. *Зборник на трудови од Третата меѓународна научна конференција ФИЛКО (филологија, култура, образование)*. Штип: Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“.
- [6] *Толковен речник на македонскиот јазик (III)*. (2006). Скопје: Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“.

- [1] Šimundić Mate (1988). *Rječnik osobnih imena*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.

Ranko Mladenoski

Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, North Macedonia

**The Man's Fall from the Sacred to the Chthonic in the Latest Short Stories
by Venko Andonovski**

Abstract: This paper presents an analysis and interpretation of the essential narrative specifics in the latest (third) collection of short stories by Venko Andonovski, titled “Taming of the Bitch” and subtitled “Stories about Madness”, published in 2018 by the publishing house “Tri”. In the analysis and interpretation of the short stories we follow the moral decline of the modern man, but also of man in general, which is the dominant theme in this collection. This moral decline is demonstrated successively in the three narrative cycles (“Frescoes”, “Icons”, “Caricatures and Grotesques”), starting from the sacred (in the first two cycles of the collection) and through the profane to the chthonic (in the third cycle of short stories). In the conclusion of the paper, it is emphasized that the primary message in the collection of short stories “Taming of the Bitch” by Venko Andonovski - which is a narrative presentation of all forms of madness whose negative reflections result in moral decline and dehumanization of man - is demonstrated very skillfully both through the form and through the content of the short stories.

Keywords: *Venko Andonovski; short stories; man's moral decline; madness; frescoes; icons; grotesques.*

ГОД. VIII
БР. 15

ПАЛІМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. VIII
NO 15